

Amalan Etika Dan Isu Perundangan Dalam Kalangan Pegawai Bomba Di Malaysia (*Ethical Practices And Legal Issues Among Fire Officers In Malaysia*)

Hadijah Johari^{1*}, Ehsan Muhamad Nasir²

¹ Pusat Pengajian Umum (PPU), Universiti Islam Antarabangsa Sultan Abdul Halim Mu'adzam Shah (UniSHAMS), Kedah

² Pusat Pengajian dan Perkhidmatan Kaunseling & Psikologi (PPPKP), Universiti Islam Antarabangsa Sultan Abdul Halim Mu'adzam Shah (UniSHAMS), Kedah

*Pengarang Koresponden: hadijah@unishams.edu.my

Accepted: 15 February 2022 | Published: 1 March 2022

DOI: <https://doi.org/10.55057/jdpg.2022.4.1.1>

Abstrak: *Etika dan isu perundangan penjawat awam merupakan salah satu cabang perbincangan akademik yang khusus bagi pengurusan tanggungjawab profesional dalam kalangan penjawat awam di Malaysia. Etika dan isu perundangan ini lebih menjurus ke arah pembentukan prinsip-prinsip yang menentukan tingkah laku beretika serta amalan terbaik demi kemenjadian seorang penjawat awam. Kajian ini dijalankan bagi memperincikan dapatan temubual dan kajian keperpustakaan berhubung etika dan isu perundangan pegawai Bomba serta berpandukan kepada analisa undang-undang terhadap akta-akta, peraturan-peraturan dan kes undang-undang yang terpakai dalam Perkhidmatan Awam. Sumber utama kajian ini ialah seorang pegawai Bomba (Pegawai Penolong Pesuruhjaya Bomba: Ketua Cawangan Keselamatan, Piawaian dan Latihan) yang sudah disahkan jawatan dan bertugas di Bahagian Udara, Ibu Pejabat Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia. Keseluruhannya, dapatan kajian menunjukkan bahawa masih terdapat banyak perkara yang perlu diberikan perhatian terhadap kajian-kajian berkaitan isu utama etika dan perundangan pegawai bomba. Kesimpulannya, kajian-kajian seterusnya berkaitan etika dan isu perundangan pegawai bomba perlu dijalankan bagi memenuhi agenda perubahan dalam dunia perkhidmatan awam. Hasil kajian ini boleh dijadikan rujukan bagi pengkaji akan datang bagi melakukan kajian lanjutan.*

Kata kunci: etika pegawai bomba, isu perundangan, penjawat awam, Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia

Abstract: *Ethics and legal issues of civil servants is one of the branches of academic discussion that is specific to the management of professional responsibilities among civil servants in Malaysia. These ethics and legal issues are more geared towards the formation of principles that determine ethical behavior and best practices for the sake of becoming a public servant. This study was conducted to detail the findings of interviews and library research on ethics and legal issues of Fire officers and guided by the legal analysis of the acts, regulations and legal cases applicable in the Public Service. The main source of this study is a Fire officer (Assistant Fire Commissioner Officer: Head of Safety, Standards and Training Branch) who has been confirmed and works in the Air Division, Fire and Rescue Department Headquarters Malaysia. Overall, the findings of the study indicate that there are still many things that need to be addressed in studies related to key ethical and legal issues of fire officers. In conclusion,*

further studies related to ethics and legal issues of fire officers need to be conducted to meet the agenda of change in the world of civil service. The results of this study can be used as a reference for future researchers to conduct further research.

Keywords: ethics of fire officers, legal issues, civil servants, Fire and Rescue Department of Malaysia

---

1. Pengenalan

Kamus Dewan Bahasa Edisi Keempat (2010) mendefinisikan etika sebagai prinsip moral atau etika yang diwakili oleh individu atau kumpulan. Hal ini sesuai dengan istilah etika dalam kata Yunani *ethos* yang secara khusus bermaksud watak atau watak dan keperibadian. Oleh itu, etika dapat dirumuskan sebagai garis panduan tingkah laku kerana selari dengan norma-norma bangsa dan agama berdasarkan tahap moral telah ditekankan.

Keperibadian manusia terpancar daripada ketinggian akhlak yang dimilikinya dan sangat terkait rapat dengan disiplin diri. Disiplin boleh diertikan sebagai ketaatan kepada peraturan dan nadi mekanisma tindakan kawalan individu untuk bertindak dengan teliti dan bertanggungjawab dalam sesuatu organisasi termasuklah dalam Perkhidmatan Awam yang akhirnya dapat mengangkat dan memartabatkan penjawat awam kerana sangat berintegriti dan menjaga akauntabiliti.

Hakikatnya, penjawat awam ialah orang biasa yang tidak terlepas dari salah laku dan kelalaian. Hanya 2.5 peratus daripada 1.2 juta pegawai awam terlibat dalam urusan tata tertib Musa (2018). Walaupun jumlah penjawat awam jauh lebih rendah daripada kemampuan penjawat awam, langkah-langkah yang sewajarnya masih perlu diambil. Justeru, matlamat penyelidikan ini adalah untuk mengenal pasti etika dan isu perundangan yang dihadapi oleh Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia (JBPM) khususnya isu yang melibatkan kesalahan tata tertib.

1.1 Permasalahan Kajian

Menurut Fariza Romli (2019) dalam kajiannya tentang isu-isu perundangan dalam prosedur tata tertib perkhidmatan awam telah mendapati bahawa masih terdapat banyak kes-kes yang di bawa ke mahkamah yang melibatkan disiplin atau tata tertib dalam Perkhidmatan Awam. Buktinya kajian oleh Musa (2018) berdasarkan perangkaan yang dikemukakan berkaitan disiplin anggota perkhidmatan awam mendapati bahawa 2.5 peratus daripada 1.2 juta orang orang penjawat awam terlibat dalam isu disiplin atau tata tertib. Jelas sekali, jumlah penemuan sangat kecil. Walau bagaimanapun, ini bukan alasan untuk mengabaikan isu ini, terutama ketika berkaitan dengan pegawai yang selalu mendapat perhatian orang ramai. Hal ini kerana sektor perkhidmatan awam merupakan sektor yang sangat terkait dengan perumusan dan pelaksanaan kebijakan, kepatuhan terhadap prosedur, kesinambungan peraturan dan integriti demi kestabilan sistem dan kestabilan pemerintahan. Hasilnya, satu temubual dengan pegawai bomba dilakukan untuk menjelaskan beberapa persoalan mengenai etika dan perundangan pegawai bomba di Malaysia.

1.2 Persoalan Tinjauan

Tinjauan ini bertujuan untuk menjawab soalan berikut:

- i. Apakah etika anggota bomba di Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia?
- ii. Apakah isu undang-undang anggota bomba di Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia?

2. Metodologi Kajian

Tinjauan ini ialah tinjauan konseptual berdasarkan etika dan undang-undang melalui temu bual dengan responden. Di samping itu secara amnya akan merangkumi kajian perpustakaan berdasarkan pelbagai sumber sekunder seperti buku ilmiah, artikel jurnal, kertas persidangan, dan alasan undang-undang yang berkaitan dengan penghakiman. Artikel ini juga merujuk pada penyelidikan dan penerbitan mengenai tindakan tatatertib khususnya dalam perkhidmatan awam.

3. Konseptualisasi Kes

3.1 Maklumat Respondan

Respondan berusia 45 tahun yang kini bekerja di salah satu unit Jabatan Bomba Malaysia sebagai Timbalan Pesuruhjaya Bomba Ketua Cawangan Keselamatan, Piawaian dan Latihan.

3.2 Janis temubual

Kaedah temu bual digunakan untuk mengumpul maklumat tentang anggota bomba oleh penyelidik. Apabila hanya seorang responden menyertai tinjauan ini maka penggunaan kaedah temu bual terbukti berkesan. Jenis temu bual yang digunakan sebagai temu bual separa berstruktur. Schensul et al. (1999) Beliau menyatakan bahawa penggunaan kaedah temu bual berstruktur ialah lebih sesuai untuk menyiasat dan menjelaskan faktor dan subfaktor.

4. Ulasan Kajian Lepas

Menurut Megat Megat Arifin (2016), kepentingan integriti dalam kalangan pegawai awam akan membawa kepada salah laku pentadbiran dan salah laku organisasi kerana semuanya berkait rapat dengan kepercayaan agama. Pelanggaran peraturan, undang-undang dan masalah lain pegawai awam menjejaskan penyatuan nilai dan etika lalu menjadikannya mustahil untuk memastikan pegawai yang "mengikut perintah." Hakikatnya, Pegawai yang "mengikut arahan" untuk menambah baik sektor awam benar-benar hebat dalam layanan mereka terhadap pengguna dan orang.

Menurut Fariza Romli etl. (2019) Majlis Disiplin Perkhidmatan Awam mempunyai tanggungjawab besar untuk membantu dan berlaku adil kepada majikan dan pekerja dalam menangani kes disiplin kerana sebarang kesalahan atau kekurangan yang berlaku boleh merosakkan imej perkhidmatan awam dan imej pemerintah secara umum. Menurut laporan yang diterbitkan oleh *Integrity Institute of Malaysia* (IIM), salah satu petunjuk yang dipertimbangkan ketika menilai kualiti perkhidmatan awam di Malaysia ialah aspek tindakan disiplin oleh sesebuah organisasi untuk membendung masalah undang-undang dalam kalangan anggotanya yang tidak menggunakan kedudukan istimewa demi kepentingan peribadi.

Ahmad Nasyran (2018) menyatakan bahawa tiga jabatan yang biasanya dikaitkan dengan isu rasuah ialah Polis Diraja Malaysia, Jabatan Imigresen Malaysia dan Jabatan Kastam Diraja Malaysia yang bertanggungjawab untuk penahanan, penangkapan, pendakwaan dan sabitan kes rasuah termasuk anggotanya sendiri. Selanjutnya, penemuan dokumen tersebut juga menunjukkan bahawa pada tahun 2017-2018 terdapat hampir setiap bulan pada tahun 2017-2018 kes penangkapan, penahanan dan pendakwaan atas kesalahan rasuah yang melibatkan agensi penguatkuasaan undang-undang negeri, rasuah berjuta-juta ringgit dan daripada pegawai bawahan hingga pegawai kanan jabatan maka usaha untuk mengukuhkan undang-undang pengurusan disiplin yang sedang berlaku, terutama dalam perkhidmatan awam sangat

diperlukan di samping itu setiap pegawai yang disyaki berpeluang memiliki kesempatan dan percibaraan yang adil (Fariza Romli etl. 2019).

5. Perbincangan

5.1 Apakah undang-undang bagi pegawai Bomba di Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia?

Sejajar dengan keperluan semasa dan fungsi yang meningkat maka perubahan nama perkhidmatan bomba di Malaysia telah berlaku. Penjemanaan bermula semasa orang Portugis menggunakan Jabatan Bomba dan kemudian Jabatan Bomba sebelum bertukar menjadi Jabatan Bomba Malaysia dan akhirnya menjadi Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia pada bulan Ogos Januari 1997. Hasil Laporan Rancangan Colombo dan Laporan Suruhanjaya Diraja Jabatan Bomba Malaysia kemudiannya digabungkan ke dalam Persekutuan dan digunakan pada 1 Januari 1976 di Jabatan Perumahan dan Kerajaan Tempatan. Beberapa tahun kemudian, hasil laporan Dato `Yahya Abd. Wahab meluluskan Akta Perkhidmatan Bomba 1988. Oleh itu, Akta Perkhidmatan Bomba 1988 (Akta 341) ialah undang-undang yang menubuhkan dan memberi kuasa kepada Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia serta tambahan kepada Undang-Undang Layanan Kebakaran tahun 1988 (Undang-Undang 341) sebagai sumber wewenang untuk jabatan ini serta tugas dan tanggung jawab tertentu yang dikenali sebagai (Fire Integrity Book (2016).

Selain itu, sebagai penjawat awam pegawai bomba turut menggunakan Peraturan-Peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 (PUA 395), Sistem Kawalan Akuantabiliti dan Intergriti (SKAI) untuk kawalan dalaman Bomba.

5.1.1 Akta Perkhidmatan Bomba 1988 (Akta 341)

Kajian tentang amalan etika dan isu perundangan pegawai bomba tidak banyak dilakukan berbanding kajian tentang amalan etika dan isu perundangan penjawat awam seperti kajian yang dilakukan oleh Sharifah Hayaati Syed Ismail etl. (2009), Mohd Kohharuddin Mohd Balwi (2010), Megat Megat Arifin (2016), Ahmad Nasyran (2018), Fariza Romli etl. (2019), Malike bin Brahim dan Burhanuddin Jalal (2020). Manakala Nurul Hasyimah Mat Rani etl. (2013) dan Liley Afzani etl. (2018) telah membuat kajian amalan etika dan isu perundangan dalam kalangan ahli kaunselor.

Kajian awal menunjukkan terdapat perbezaan yang signifikan antara amalan etika dan tindakan pihak bomba. Menurut Nurul Hasyimah Mat Rani etl (2013) amalan etika kaunselor Malaysia tidak dilaksanakan sepenuhnya dan kebanyakan kaunselor menyediakan perkhidmatan kaunseling berdasarkan pemahaman mereka sendiri berdasarkan pengalaman, persatuan rakan sebaya, kod etika, pengetahuan sahaja. Walaupun Akta Kaunselor 1998 (Akta 580) mempunyai sekatan dan langkah namun, sukar bagi Lembaga Penasihat Malaysia untuk mengawasi amalan etika kaunselor Malaysia kerana tidak semua kaunselor berdaftar.

Jabatan Bomba dan Penyelamat Malaysia untuk mengadakan peruntukan bagi pendaftaran dan amalan pegawai bomba dan bagi perkara-perkara yang berkait dengannya telah menggubal Akta Perkhidmatan Bomba 1988 atau Akta 341 bagi memudahkan pegawai Bomba melaksanakan tanggungjawab dalam perkhidmatan kebomba. Menurut Akta 341 tatasusila pegawai Bomba diringkaskan kepada sembilan (9) bahagian penting. Urusan berkaitan maklumat umum dan pentadbiran ada dinyatakan dalam bahagian I dan II iaitu permulaan dan pentadbiran. Selain itu, urusan berkaitan bidang kuasa pegawai ada dinyatakan dalam bahagian

III iaitu penghapusan bahaya kebakaran manakala hal berkaitan air dan pili bomba juga, perakuan bomba ada dalam bahagian IV dan V.

Demi menjaga, mengekal dan mempertahankan maruah dan reputasi pegawai Bomba terdapat beberapa panduan perlu diikuti seperti yang termaktub pada bahagian Bahagian V iaitu Perakuan Bomba, Bahagian VI iaitu Penguatkuasaan dan Bahagian VII iaitu Siasatan Tentang Kebakaran. Akhirnya demi menjamin kesejahteraan pegawai Bomba selepas bersara turut digubal berkaitan kumpulan wang kebajikan dan pelbagai.

Akta 341 menjelaskan bahawa Jabatan Perkhidmatan Bomba akan dapat melaksanakan dengan berkesan dan cekap dalam melindungi orang dan harta benda daripada bahaya kebakaran. Selain itu, Akta Perkhidmatan Bomba 1988 (Pindaan) 2018 yang diluluskan dan berkuat kuasa pada 1 September 2018 telah memasukkan peraturan baharu mengenai Pegawai Bomba Sukarela, pembentukan Pasukan Bomba Sukarela, dan penubuhan sebuah Pertubuhan Keselamatan Kebakaran (OKK) di Premis Ditetapkan. Malah dinyatakan bahawa hukuman maksimum bagi mereka yang melanggar akta itu digandakan kepada RM50,000.00. (Laporan Tahunan Kebakaran 2018)

5.1.2 Peraturan Pegawai Awam (Pelantikan, Kenaikan pangkat dan penamatan perkhidmatan) 2012

Melalui Suruhanjaya Perkhidmatan Awam (SPA) telah digubal peraturan bagi hal-hal berkaitan tata tertib ialah Peraturan –peraturan Pegawai Awam. Peraturan –peraturan Pegawai Awam ialah suatu peraturan untuk mengadakan peruntukan bagi Pelantikan, Kenaikan pangkat dan penamatan perkhidmatan sejak 2012. Terdapat 12 bahagian penting dalam Peraturan –peraturan Pegawai Awam 2012 yang menjaga maklumat umum perjawatan pengawat awam seperti pada bahagian I hingga V meliputi bahagian permulaan, pelantikan, pengambilan, tarikh Pelantikan dan gaji permulaan dan pergerakan gaji tahunan.

Selain itu, pegawai perkhidmatan awam yang layak juga dimaklumkan berkaitan urusan kekanan, opsyen bagi skim Kumpulan Wang Simpanan Pekerja dan pemberian taraf berpencen dan kenaikan pangkat, pemangkuan dan penanggungan kerja pada bahagian V hingga VIII. Pada bahagian X hingga XIII pula dinyatakan hal berkaitan pelantikan pegawai kontrak, umur dan pelbagai. Peraturan yang diperuntukkan dalam melaksanakan perkhidmatan kebombaian dapat membantu pegawai Bomba dalam amalan etika mereka dari masa ke semasa. Apabila pegawai Bomba lebih mementingkan keutamaan awam dalam perkhidmatan kebombaian, pegawai Bomba dapat mengelak daripada mendatangkan kemudaratan.

Jelas sekali terdapat beberapa justifikasi Peraturan Penjawat Awam (Pelantikan, Kenaikan Pangkat dan Penamatan Perkhidmatan) 2012 yang dapat memastikan penjawat awam amnya dan khususnya anggota bomba melaksanakan tugas dengan cekap, boleh dipercayai dan bertanggungjawab bagi menjamin kepentingan awam. Hakikatnya, peraturan ini bukan sahaja melindungi imej dan perkhidmatan awam tetapi pada masa sama sesiapa yang melakukan jenayah atau melanggar peraturan akan dihukum.

5.2 Apakah isu perundangan dalam kalangan pegawai Bomba?

Anggota bomba, sebenarnya, ialah orang normal yang memerlukan panduan dan peraturan tertentu dalam menjalankan tugasnya sebagai ahli bomba profesional. Panduan perkhidmatan telah diberikan. Walau bagaimanapun, terdapat sebilangan anggota bomba yang enggan dikaitkan dengan dasar kerajaan dengan masalah undang-undang sehingga Jabatan Integriti ditubuhkan di semua kemudahan awam pada tahun 2013. Hakikatnya, matlamat unit ini adalah

untuk menjamin pegawai kerajaan mempunyai budaya kerja unggul yang merangkumi nilai moral dan etika yang kukuh serta semangat patriotisme. Usaha ini cuba mengurangkan kesalahan jenayah dan pelanggaran etika organisasi dalam kalangan pegawai awam.

Contohnya, pada 2018, Lembaga Tatatertib Jabatan di peringkat ibu pejabat dan negeri bermesyuarat sebanyak 39 bagi menyelesaikan sejumlah 61 kes tatatertib, berbanding 110 kes pada 2017 iaitu penurunan sebanyak 49 kes (45 peratus) berbanding tahun sebelumnya. Selain itu, 14 individu telah diberhentikan pada 2018, menurun sebanyak 33 peratus daripada 21 orang yang diberhentikan pada 2017. Arah aliran menurun ini dilihat sebagai impak positif daripada pelaksanaan Sistem Kawalan Akauntabiliti dan Integriti (SKAI).

Rajah 3 : Statistik Tatatertib pegawai Bomba 2015-2018

Bil	Peringkat	2015	2016	2017	2018
1	Ibu Pejabat JBPM	70 (32 Buang Kerja)	58 (44 Buang Kerja)	43 (21 Buang Kerja)	32 (14 Buang Kerja)
2	JBPM Negeri	45	50	65	29
JUMLAH		115	108	108	61

Selain dikenakan hukuman berdasarkan Akta 341 dan PUA 395 dikenalpasti juga ada kalangan pegawai Bomba turut disabitkan kesalahan di bawah Akta Suruhanjaya Pencegahan Rasuah 2009 berhubung kesalahan menerima dan meminta rasuah contohnya pada 2011 seorang pegawai Bomba yang bertugas di Petaling Jaya telah dijatuhkan hukuman dengan menjelaskan denda RM10,000 atau sekiranya gagal, dipenjarakan untuk tempoh selama enam bulan kerana menerima suapan RM1900 daripada Lim Kok Guan yang dikatakan sebagai upah untuk mendapatkan surat sokongan bagi meluluskan permohonan lesen perniagaan syarikat Perfect Driving Academy Sdn Bhd (Berita Harian Online : 13 Mei 2011). Tertangkapnya pesalah ini jelas membuktikan bahawa pegawai Bomba yang melanggar peraturan yang telah ditetapkan tidak akan terlepas daripada dikenakan hukuman malah pada masa yang sama membuktikan kepekaan komuniti terhadap isu semasa juga kepercayaan tinggi terhadap Unit Integriti bagi mengambil tindakan yang sewajarnya.

Sejajar perkembangan semasa yang menuntut tanggungjawab pegawai bomba bukan setakat memadamkan kebakaran tetapi lebih luas beban tugasnya selayak gelarannya “bomba dan penyelamat” awam maka sudah semestinya undang-undang sedia ada perlu melindungi keselamatan nyawa dan aset pegawai Bomba sepanjang masa dalam perkhidmatan agar insiden rusuhan yang berlaku di Kuil Sri Maha Mariamman pada 2018 yang selepas 3 tahun kesnya telah ditutup sehingga dikemukakan bukti baharu tidak berulang kerana rakyat Malaysia tidak mahu adanya kes Adib 2.0.

Justeru, wajarlah saranan Pengerusi Institut Keselamatan dan Kesihatan Pekerjaan Negara (NIOSH), Tan Sri Lee Lam Thye agar Akta 341 perlu dikemas kini agar anggota bomba mendapat pembelaan sewajarnya. Menurut beliau “Undang-undang itu dibuat pada tahun 1988 perlu dilihat dalam konteks sejauh mana aspek keselamatan anggota bomba dapat dipertingkatkan agar mendapat pembelaan yang lebih baik. Hal ini, turut disokong oleh Ketua Cawangan Pendakwaan JBPM Selangor Arief Fikri Yusof yang menjelaskan bahawa Akta Bomba 1988 juga tidak melindungi aset yang digunakan tetapi polis boleh guna Akta Rusuhan dan ambil tindakan terhadap sesiapa yang didapati berada di lokasi rusuhan (Astro Awani : 28 November 2018)

Walau bagaimanapun, Seksyen 51 Akta Perkhidmatan Bomba 1988 untuk pindaan 2018 boleh dikenakan kepada sesiapa yang mengganggu, caci, maki hamun pegawai bomba dan jika sabit kesalahan, boleh didenda RM50,000 serta penjara tidak lebih tiga tahun. Contohnya pada 27 Ogos 2021 seorang lelaki yang menyerang pegawai Bomba yang sedang bertugas memadam kebakaran di Kampung Belipat Lawas Sabah dikenakan denda RM4000 atau penjara selama lapan bulan jika gagal membayar denda selepas disabitkan kesalahan di bawah Seksyen 51 Akta Perkhidmatan Bomba 1988 (Akta 341).

Kesimpulan

Pegawai bomba ialah kerjaya yang sangat murni kerana sentiasa bersedia menyelamatkan orang awam yang tidak diketahui tidak kira masa atau keadaan. Faktanya ialah mereka bekerja dengan orang-orang daripada pelbagai latar belakang demografi, budaya, dan agama. Faktanya ialah ahli bomba bukanlah orang yang sempurna yang mengetahui pelbagai perkara dalam hidup kerana keterbatasan yang dimiliki dalam melaksanakan tugasnya maka selalu memerlukan panduan dan peraturan tertentu ketika menjalankan tugasnya. Oleh itu, anggota bomba mesti memastikan bahawa perkhidmatan yang diberikan beretika dan tidak bertentangan dengan Akta Perkhidmatan Bomba 1988 (Akta 341) dan Peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 (PUA 395) dan tidak bercanggah dengan persekitaran yang mana ia selalu ada. Apabila memandang ringan, masalah keselamatan diri maka harus selalu bersiap sedia untuk semua risiko dan peluang yang timbul atau akan timbul semasa tugas dalam menjaga kesejahteraan rakyat dan negara.

Rujukan

- Ahmad Nasyran Azrae, Haji Hairuddin Megat Latif, Khadijah Mohamed, (2018) Penglibatan Rasuah Di Kalangan Agensi Penguatkuasaan Kerajaan: Satu Analisis Laporan Berita Tempatan dalam Volume: 3 Issues: 13 [December, 2018] pp.218-235] International Journal of Law, Government and Communication eISSN: 0128-1763 Journal website: www.ijgc.com
- Akta Bomba 1988 dimuat turun daripada [https://www.bomba.gov.my/bomba/resources/user_1/UploadFile/Akta%20Perkhidmata%20Bomba%20\(Akta%20341\)/Akta_341_Akta_Perkhidmatan_Bomba_1988.pdf](https://www.bomba.gov.my/bomba/resources/user_1/UploadFile/Akta%20Perkhidmata%20Bomba%20(Akta%20341)/Akta_341_Akta_Perkhidmatan_Bomba_1988.pdf)
- Etika Penjawat Awam dimuat turun daripada <https://publication.intan.my/eBOOK/ETIKAPA2021/index-h5.html#page=1>
- Fariza Romli & Harlida Abdul Wahab. (2019) *ISu-Isu Perundangan Dalam Prosedur Tatatertib Perkhidmatan Awam dalam SOIS CONFERENCE ON ARTS AND HUMANITIES (SICAH) 2019* December 18-19, 2019, Universiti Utara Malaysia, Malaysia
- Kamus Dewan Bahasa Edisi keempat (2010) Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka:
- Kamarudin Musa. (2018). *Rencana – Mantapkan integriti perkhidmatan awam*. Berita Harian. 15 November, ms. 10.
- Laporan Tahunan Bomba 2018 dimuat turun daripada https://www.bomba.gov.my/bomba/resources/user_1/UploadFile/Penerbitan/BOMBA_2018.pdf
- Mat Rani, Nurul Hasyimah and Wan Jaafar, Wan Marzuki. (2013). *Amalan etika dalam kalangan kaunselor di Malaysia*. dalam: Graduate Research in Education Seminar (GREduc 2013), 1 Dec. 2013, Faculty of Educational Studies, Universiti Putra Malaysia. (pp. 576-578)
- Megat Ayop Megat Arifin, Abd. Halim Ahmad. (2016) *Kepentingan budaya integriti dan etika kerja dalam organisasi di Malaysia: Suatu dalam GEOGRAFIA OnlineTM Malaysian*

Journal of Society and Space 12 issue 9 (138 - 149)
2016, ISSN 2180-2491

©

Mohd Koharuddin Mohd Balwia, Rosman Md Yusoffa, Mohd Azhar Abd. Hamida, Muhammad Fauzi Othmana, Nasir Markoma. (2011) *Etika Kerja dalam Kalangan Penjawat Awam Malaysia: Perbincangan Makro dan Mikro ke atas Pembuatan Keputusan Etika*

Pelan Integriti Bomba 2016-2018 dimuat turun daripada
https://www.bomba.gov.my/bomba/resources/user_1/UploadFile/Penerbitan/Buku_Pelan_Integriti_Bomba_.pdf

Peraturan Peraturan Pegawai Awam (Kelakuan dan Tatatertib) 1993 (PUA 395) dimuat turun daripada <https://docs.jpa.gov.my/docs/pu/pua395.pdf>

Akhbar dalam talian

<https://www.astroawani.com/berita-malaysia/akta-bomba-perlu-dikaji-untuk-lindungi-anggota-aset-lee-lam-thye-192294>

<https://www.bharian.com.my/berita/kes/2021/01/772496/pegawai-akademi-bomba-dituduh-buat-tuntutan-palsu-rm16344>